

4 ТЕМА ПРАКТИКАЛЫК ИШ ҮЧҮН МАТЕРИАЛДАР

Тапшырма 1.

1. Кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүн калыптандыруу үчүн социалдык технологияларды колдонуунун мисалдарын келтириңиз:

- микротехнология (чакан топтун технологиясы),
- мезотехнология (аймак, шаар же уюм),
- макротехнология (ири социалдык топтор).

2. Мурда бөлүнгөн социалдык институттардын тизмесинде кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүн өнүктүрүү концепциясын ишке ашыруу түздөн-түз көз каранды болгондорду белгилеп коюңуз.

Тапшырма 2.

КР Конституциясынын жана адам укуктарынын жалпы декларациясынын беренелерин жетекчиликке алып, коюлган суроолорго жүйөлүү жоопторду бергиле. "Себеп-натыйжа" эссесин жазыңыз.

Кантип бир адамдын эркиндикти колдонушу экинчисинин укугун бузушу мүмкүн? Жарандын укуктары менен эркиндиктеринин сакталышы үчүн ким жооп бериши керек?

Тапшырма 3.

Төмөндөгү таблицаны колдонуп, Кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүн өнүктүрүү концепциясынын артыкчылыктуу багыттарындагы милдеттерди чечүүдө социалдык институттардын ролун талдаңыз. Баалардын төмөнкү градациясынан баштоо сунушталат: А (3 упай) – жогорку маани; Б (2 балл) – орточо маани; С (1 балл) – төмөн маани.

Өнүктүрүү концепциясынын артыкчылыктуу багыттары кыргыз жаранынын жарандык бирдейлиги	Институттар		
	Үй-бүлө институту	Билим берүү институту	Эмгек жатааттарын
1. Жарандык коомдун аң-сезимдүү түшүнүгүн калыптандыруу кыргыз жаранынын идентификациясы			
2. Кыргызстан элинин биримдигин чыңдоо, толеранттуулукту жогорулатуу жана баалуулуктарга болгон сый-урматты сактоодогу ар түрдүүлүк			
3. Мамлекеттик тилди өнүктүрүү жана алга			

жылдыруу, мамлекеттик тил жана көп тилдүүлүк			
4. . Бирдей шарттарды түзүүнү башкаруу жана чечим кабыл алуу процесстерине жетүү			
5. Саясий институттарга жана мамлекеттик бийлик органдарына ишенимдүү бийлик			

Тапшырма 4.

Жаңы терминдерди жана түшүнүктөрдү колдонуу менен синквейн түзүңүз Синквейн-бул 5 саптан турган ыр, мында:

1. Биринчи сап. 1 сөз-түшүнүк же тема (зат атооч).
2. Экинчи сап. 2 сөз - бул түшүнүктүн сүрөттөлүшү (сын атоочтор).
3. Үчүнчү сап. 3 иш-аракет сөздөрү (этиштер).
4. Төртүнчү сап. ...
5. Бешинчи сап.

1.Адам

- 2.Акылдуу, сүйлөгөн
- 3.Ойлонот, иштейт, жок кылат
- 4.Таажы - бардык жашоо!
- 5.Жаратуучу

1.Адам укуктары

- 2.Чексиз жана универсалдуу
- 3.Коргоо, кам көрүү, коргоо
- 4.Ар бир адам бирдей укуктарга жана бирдей мүмкүнчүлүктөргө ээ
- 5.Жалпы деклараци

Кейс 1. "Мектептеги чыр-чатак"

Сабактын максаты:

Социалдык институттардын, атап айтканда үй-бүлө институтунун, билим берүү институтунун жана эмгек жамааттары институтунун кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүнө ылайык келген КР Конституциясынын КР жарандарынын укуктары, эркиндиктери жана милдеттери жөнүндө жоболорун камсыз кылуу боюнча ролун талкуулоо.

Проблемалык кырдаалдын сүрөттөлүшү.

Акыйкатчы Атыр Абдрахматова Сузак районунда сабак учурунда мугалим кызды сабаган. Мугалимди жана мектеп директорун жоопко тартууну талап кылууда. Бул тууралуу ал өз баракчасына жазган Facebook ахх. "Качан токтойбуз? Бала, кичинекей балдар, өспүрүмдөр жаныбарлар эмес, жеке нерсе эмес. Эч ким баланы уруп, жаман сөздөрдү айтууга укугу жок. Зордук - зомбулукка, укуктарын кемсинтүүгө дуушар болгон балдар алсыз болуп, көздөрүнөн үмүтү жоктордун катарына кошулат", - деп жазган акыйкатчы.

Атыр Абдрахматова белгилегендей, Сузак районунда кызды мугалим уруп - сабоо боюнча акыйкатчы институтунун кызматкерлери директор, ата-энелер,

райондук милиция менен байланышып, маалымат чогултушкан. «Мен Азербайжандамын» деген видеону толук көрдүм. Бардык тараптардан маалымат алдым. Менин орун басарымдын колу менен мугалимди жоопко тартууну талап кылган кат жөнөтөбүз. Мектеп директору дагы жооп бериши керек. Ал жетекчи катары кырдаалды алдын алган эмес", - деп жыйынтыктады акыйкатчы. Сабакта окуучуну сабоо окуясы Жалал-Абад облусунун Сузак районунун Сафаровка айылындагы Жоомарт Бөкөнбаев атындагы мектептин № 1 мектебинде болду. Видео социалдык тармактарда тарады.

https://24.kg/proisshestvija/234759_izbienie_shkolnitsyi_vsuzake_ombudsmen_trebuets_nakazat_uchitelya_idirek_tora/

Талкуу суроолору:

1. Кыргыз жараны КР Конституциясынын кайсы беренелерин жарандык бирдейликке ылайык мектеп мугалими жана анын окуучусу бузду?
2. Эмне үчүн бул конфликт мектепте болуп өтү жана аны анын өнүгүшүнө жана төмөнкү социалдык институттардын андан ары чечилишине тийгизген таасири менен кантип байланыштырса болот: үй-бүлө, мектеп, медиа жана социалдык тармактар?
3. КР Конституциясынын КР жарандарынын укуктары, эркиндиктери жана милдеттери жөнүндө кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүнө ылайык келген жоболорун камсыз кылуу, билим берүү чөйрөсүндөгү чыр-чатактардын алдын алуу боюнча үй-бүлө институтунун ролу кандай болушу керек?
4. КР жарандарынын укуктары, эркиндиктери жана милдеттери жөнүндө КР Конституциясынын кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүнө ылайык келген жоболорун камсыз кылуу боюнча билим берүү институтунун ролу кандай болушу керек?
5. Кыргыз жарандарынын укуктары, эркиндиктери жана милдеттери жөнүндө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын Кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүнө ылайык келген жоболорун камсыз кылуу боюнча эмгек жамаатынын(мектептин) ролу кандай болушу керек?
6. Бул жаңжалда медиа жана социалдык тармактар кандай роль ойноду?
7. Мындай окуялар көп болбошу үчүн КР аткаруу бийлигинин ар кандай органдарына кандай конкреттүү чараларды сунуштоого болот?

Кейс 2. "Иттердин шоу-сундагы чыр-чатак"

Сабактын максаты: Кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүн калыптандырууда жана өнүктүрүүдө социалдык институттардын ролун талкуулоо

Проблемалык кырдаалдын сүрөттөлүшү.

Ак калпак итте. Депутаттар жаныбардын ээсин жазалоону талап кылышууда Ошол замат парламенттин бир нече депутаты ак калпакка мал кийгизген иттин ээсин жазалоону талап кылышты. Бул тууралуу Жогорку Кеңештин жыйынында Тазабек Икрамов, Абтандил Кулбараков, Улугбек Ормонов жана Рыскелди Момбеков билдирди. Тазабек Икрамовдун айтымында, Кыргызстанда 5-мартта калпак жана улуттук кийим күнү белгиленет. Улуттук баш кийимди даңазалоо жана ага тийиштүү урмат көрсөтүү боюнча иш-чараларды өткөрүү жөнүндө Жогорку Кеңештин токтому чыккан.

"Бирок эч нерсе бүтпөйт. Шаардын борборунда ири соода борбору иттерге калпак кийгизет. Ушундай адамдар улуттук баш кийимди сыйлабагандыгын айтышат. Аларды жоопко тартуу керек. Кожоюндар канча кечирим сурабасын, мыйзам боюнча жазасын алышы керек", - деп нааразы болду Тазабек Икрамов.

Абтандил Кулбараков дагы аны менен макул болду. Депутат Улугбек Ормонов мамлекеттик органдарды алкогольдук ичимдиктерди улуттук баатырлардын ысымдары менен атап, жасалгалоодо улуттук герб жана желек колдонулганына да көңүл бурууга чакырды.

Депутат Рыскелди Момбеков дагы эмоционалдуу сүйлөдү. "Биз итке символубузду тагып койдук. Башкача айтканда, итти кыргыз кылып, кыргызды ит кылып коюшту. Каргалар үчүн тынчсызданган кыргыздар качан сыймыктанышат? Эмне үчүн УКМК унчукпайт, ал эми Башкы прокуратура баа бере албайт? Бул бүгүнкү эң маанилүү суроо. Республиканын сыймыгын прокуратура жана УКМК коргошу керек. "Занозага" жана башка журналисттерге президентти кемсинткени үчүн миллиондогон сом айып салдык. Эмне үчүн биз сыймыктануубузду коргой албайбыз? Эртең чочкого калпак кийгизилет, ал эми желек мышыктын төшөгүнө айланат!"- парламентарий нааразы.

https://24.kg/vlast/72246_ak-

Талкуу суроолору:

1. Чыр-чатактын маңызы эмнеде? Уюштуруучулар канчалык туура иш кылышты? 2. Кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүнө ылайык келген КР Конституциясынын кайсы беренелерин ит ээси бузду?
3. КР Конституциясынын КР жарандарынын укуктары, эркиндиктери жана милдеттери жөнүндө Кыргыз жаранынын мамлекеттик символика менен байланышкан жарандык иденттүүлүгүнө ылайык келген жоболорун камсыз кылуу боюнча үй-бүлө институтунун ролу кандай болушу керек?
4. КР Конституциясынын КР жарандарынын укуктары, эркиндиктери жана милдеттери жөнүндө жоболорун камсыз кылуу боюнча билим берүү институтунун мамлекеттик символика менен байланышкан Кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүнө ылайык келген ролу кандай болушу керек?
5. Бул жаңжалда медиа жана социалдык тармактар кандай роль ойноду?
6. Мындай окуялар көп болбошу үчүн КР аткаруу бийлигинин ар кандай органдарына кандай конкреттүү чараларды сунуштоого болот?

Сунушталган адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын Президенти С. Н. Жапаровдун өлкө элине кайрылуусу, 5-май, 2021-жыл.
2. Кыргыз Республикасынын Президентинин милдетин аткаруучу С. Н. Жапаровдун Жарлыгы, 13-ноябрь 2020-жыл, "Кыргыз жаранынын жарандык иденттүүлүгүн өнүктүрүү Концепциясы жөнүндө"39.
3. Кыргыз Республикасынын "Мамлекеттик жарандык жана муниципалдык кызмат жөнүндө" Мыйзамы, 30-май, 2016-ж.
4. "Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, 16-июнь 2011-ж.
5. "Мамлекеттик органдардын коомдук кеңештери жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, 24.05.2014 ж.ж., 74.
6. Акимова, и.А. ЖМК коомдо инсандын бирдейлигин калыптандыруу фактору катары [Электрондук ресурс] / и. А. Акимова // "Сервисым"журналы. – 2009. – №1. URL: http://www.marketing.spb.ru/lib-around/socio/media_identity.htm (күнү кайрылган: 07.02.2017).
7. Архипова, К. А. азыркы Россиядагы жарандык жана регионалдык иденттүүлүк проблемалары: илимий эмгектердин жыйнагы. - Улян. Мам. техника. ун-т. - Ульяновск: УлГТУ, 2015. – 343 б.
8. Бабосов, Е. М. жарандык коом: проблемаларды концептуалдаштыруу жана жарандык коомдун калыптануу перспективалары: эл аралык илимий материалдар.- практ. Кенди., 20-21-май, 2010-жыл, Могилев, 2 бөлүктө, саат. - Могилев, 2010. – С. 12.
9. Байматов Б. Кыргызстандагы жарандык коомдун спецификалык жергиликтүү

аспектилері: социалдык жана географиялык перифериядан көз караш // Борбордук Азия жана Кавказ. 2006. № 4 (46). Б.17-30.

10. Бердников, а.г. "көп маданияттуу Социалдык чөйрөдө орус жарандык иденттүүлүгүн калыптандырууну андап билүү" маселесине [Электрондук ресурс] / А. Г. Бердников. - Сунуштар: <http://gimn1-angarsk.ru/attachments/article/667/berd.pdf> (текшерилген күнү 18.03.2016).

11. Бектанова А.К. Кыргызстандагы социалдык-маданий трансформация жана жарандык коом // тарыхый, философиялык, саясий жана юридикалык илимдер, маданият таануу жана искусство таануу. Теория жана практика суроолору. Тамбов: Грамота, 2016. № 3 (65). Б. 1. Б.34-37.

12. Гаджиев, к. с. жарандык коомдун концепциясы: идеялык келип чыгуулар жана калыптануунун негизги этаптары / К.С. Гаджиев // философиянын маселелери. - 2004. -№6. - 19-36-бб.

13. Кыргыз Республикасындагы жарандык коомдун кыскача баяндамасы [Электрондук ресурс]. URL: <https://www.adb>.

14. Каратаева, Т.А. жарандык бирдейлик педагогикалык илимдеги изилдөө объектиси катары / Т. А. Каратаева // ИНСАН психологиялык жана педагогикалык таасир этүү объектиси катары: эл аралык илимий-практикалык конференциянын макалалар жыйнагы (10-ноябрь, 2016-жыл, Пермь шаары). 2 саат-1 саат. - Уфа: АЭТЕРНА, 2016. - 173-177-бб.

15. Каратаева, Т.А. РФда өсүп келе жаткан жарандык иденттүүлүктү калыптандыруу проблемасын изилдөөнүн Ченемдик-укуктук базасы / Т. А. Каратаева // бүгүн илим: тажрыйба, салт, инновация: эл аралык илимий - практикалык конференциянын материалдары, Вологда ш., 27 июль 2016-ж. – Вологда: ЖЧК "Маркер", 2016. - 149-151-бб.

16. Кирьякова, а.в. Заманбап университеттик билим берүү проблемаларын талдоого аксиологиялык мамиле / А.В. Кирьякова, Т.А. Ольховая // кылымдын психологиясы жана педагогикасы: теория, практика жана перспективалар: монография // жалпы ред. Н. Б. Карабущенко, н. л. Сунгурова. - М., 2015. - 79-94-бб.

17. Павлова Н. В., Степанов г. и. жарандык коомдун калыптанышынын социалдык механизми катары Жарандык иденттүүлүктүн калыптанышы. <http://protestirui.ru/2012-12-21-17-01-44/111>

18. Экономикалык социологиядагы институционалдык мамиле.